

ULOGA MIROSLAVA KRLEŽE U FORMIRANJU REDAKCIJE *MEDICINSKE ENCIKLOPEDIJE*

IVO PADOVAN
(HAZU, Zagreb)

SAŽETAK. Miroslav Krleža je već 1950. godine započeo pripreme za osnivanje Leksikografskog zavoda FNRJ u Zagrebu. Veliku podršku imao je od prof. dr. Andrije Štampara s kojim je svakodnevno kontaktirao u JAZU gdje je i sam već bio uvaženi član Uprave Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Krleža je od akademije preuzeo pripreme materijale i za *Pomorsku enciklopediju*, a sam planirao *Opću enciklopediju* i deset specijaliziranih enciklopedija. Već je 1952. godine Krleža predlagao prof. dr. Andriji Štamparu da bude glavni urednik *Medicinske enciklopedije* budući da je Štampar bio na tom poslu angažiran skupa s prof. Antom Šercerom i prof. Perovićem u uredništvu (Prve) *Hrvatske enciklopedije*. Jasno je bilo da Štampar to nije bio u stanju preuzeti zbog svoje angažiranosti kako u Akademiji tako i u Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji. Nakon pokušaja nekoliko uvaženih liječnika oko organizacije *Medicinske enciklopedije*, Krleža je konačno prihvatio Štamparov prijedlog da Šercer preuzme uredništvo *Medicinske enciklopedije*. Taj izbor urodio je velikom *Medicinskom enciklopedijom* u kojoj je Šercer imao neprocjenjivih zasluga. Krleža je budno pratio rad i te Redakcije, pa čak i davao vrlo korisne savjete.

Inicijativa za osnivanje redakcije *Medicinske enciklopedije* Leksikografskog zavoda nastala je složnom suradnjom prof. dr. Andrije Štampara, predsjednika JAZU, i Miroslava Krleže, potpredsjednika JAZU (od 1947. do 1957)¹. Krleža je 1950. godine pristupio utemeljenju Leksikografskog zavoda FNRJ. Leksikografski zavod je od JAZU preuzeo planove i početne radove na *Pomorskoj enciklopediji*. Usporedo s tim odmah se započelo s izradom planova za *Opću enciklopediju* i više specijaliziranih enciklopedija od kojih su se ostvarile: *Medicinska*, *Muzička*, *Likovna*, *Šumarska*, *Poljoprivredna* i *Tehnička*, dok se enciklopedije *Matematičkih* i *Osnovnih prirodnih znanosti* nisu ostvarile. Međutim, Leksikografski zavod objavio je do danas još nekoliko vrsnih izdanja poput: *Opće enciklopedije*, *Nacionalne retrospektivne bibliografije* u 15 svezaka, šest izdanja *Atlasa svijeta*, *Atlas Europe*, *Filmsku enciklopediju*, posebnu personalnu enciklopediju *Krležijanu* u 2 sveska, *Hrvatski opći leksikon*, *Hrvatski biografski leksikon*, *Medicinski leksikon*, *Rječnik hrvatskoga jezika*, te mnoga druga vrijedna izdanja.

Krleža je nagovarao Štampara da bude glavni urednik *Medicinske enciklopedije*. Međutim, Štampar to nije mogao prihvatiti zbog velikih obveza u Akademiji, Svjetskoj zdravstve-

---

¹ Miroslav Krleža kao potpredsjednik JAZU obnašao je dužnost i glavnog tajnika (1950–51) nakon ostavke akademika B. Gušića, dotada glavnog tajnika.

noj organizaciji, Medicinskom fakultetu i raznim humanitarnim organizacijama. Zato je Štampar Krleži predložio nekoliko istaknutih profesora i nastavnika Medicinskog fakulteta (prof. dr. Vjekoslava Duvančića te za članove Uredničkog odbora primarijusa dr. Stanka Dujmušića, dr. Mirka Dražena Grmeka, dr. Pavla Tomašića, dr. Vuka Vrhovca i dr. Antu Vuletića). Naknadno su kooptirani u Odbor još i dr. Marko Bajzer, dr. Hugo Đanković i dr. Josip Matovinić. Urednički odbor je, međutim, intenzivno tražio da se za glavnog urednika imenuje prof. dr. Ante Šercer. Šerceru se 22. studenog 1954., nakon mnogih konzultacija s političarima, obratio Krleža pismom i zamolbom da se primi položaja glavnog redaktora *Medicinske enciklopedije* »koji treba da svojim imprimaturom jamči za egzaktnost i naučnu visinu članaka i da čitavo djelo poveže u jednu sistematsku i organsku cjelinu«. Krleža dalje u pismu kaže: »Siguran sam da će pod Vašom redakcijom – ako pristanete da se ove prihvatite – Medicinska enciklopedija postići onaj visoki naučni nivo, koji bi trebala prema koncepciji Leksikografskog zavoda da postigne«.

Krleža i Mate Ujević budno su pratili rad svih redakcija u Leksikografskom zavodu, ali su ipak imali specijalnu naklonost prema *Medicinskoj enciklopediji* koja je ubrzo stekla glas ne samo u svim krugovima liječnika nego i gotovo svih onih koji su se *Medicinskom enciklopedijom* koristili. Šercer je za svoj rad na *Medicinskoj enciklopediji* dobio velika priznanja, a članovi redakcije iskazivali su veliko divljenje i poštovanje svojem Šerceru. To značajno djelo od 10 tomova doživjelo je i drugo izdanje. Leksikografski zavod s odobrenjem Miroslava Krleže izdao je još i dvije briljantne knjige Šercera *Otorinolaringologiju I* i *Otorinolaringologiju II* koje su također obogatile našu medicinsku znanost i praksu, a neki su ih tada nazivali Enciklopedijom otorinolaringologije. Djelo Šercera tada se ne bi moglo tiskati da za to nije bilo sklonosti Krleže, koji je veoma cijenio Šercera kao znanstvenika i uzornog enciklopedista.

Krleža u početku 1950., ne poznajući dobro Šercera, nije imao tako visoko mišljenje o njemu, pa je zato prethodno tražio mnoge informacije o tome može li »liječnik kao što je Šercer, specijalist jedne male struke kao što je otorinolaringologija, biti urednik velike *Medicinske enciklopedije*. Kako smo Krleža i ja bili dugogodišnji prijatelji, to je od mene tražio mnoge dokaze o vrijednostima i sposobnostima Šercera kao glavnog urednika naše *Medicinske enciklopedije*. Također je od mene tražio i eventualne medicinske enciklopedijske primjere iz velikih naroda. Tada sam mu donio na uvid dvosveščanu francusku *Medicinsku enciklopediju* (ENCYCLOPÉDIE MÉDICO-CHIRURGICALE) kojoj je glavni urednik bio F. Lemaître, professeur honoraire de Clinique oto-rhino-laryngologique a la Faculté de Médecine de Paris, Membre de l'Académie de Médecine. Krleža je ove dvije knjige francuske *Medicinske enciklopedije* zadržao više od mjesec dana i konačno me pozvao da mi knjige vrati s konstatacijom da će Šercer napokon biti izabran za glavnog urednika *Medicinske enciklopedije*. Krleža mi je još dodao da su mu te knjige proširile vidike i da je iz njih mnogo toga pribilježio. Zaključio je riječima: »Sada pomogni i ti Šerceru koliko možeš«. Tu sam poruku dobro shvatio jer se odnosila na mnoge probleme koji su Krležu mučili zbog »političke prošlosti Šercera«. Krleža me povremeno zvao na razgovore, a jednom se žestoko okomio na Šercera kada je otkrio da su u VIII. svesku *Medicinske enciklopedije*, str. 428–429, koji još nije bio uvezan, Grmek i Šercer uvrstili biografiju dr. Jakše Račića, doista uglednoga splitskoga kirurga koji je bio umoren 1943. u Splitu od partizanske ruke. Krleža je odmah zabranio objavljivanje toga priloga, pa je 27. arak VIII. sveska morao biti ponovno otisnut, a na ispražnjeno mjesto »dr. Račića« unijela se biografija »Rabelais François«. To se još i da-

nas vidi u kazalu VIII. sveska *Medicinske enciklopedije*, djelomično prekriveno prozirnim papirićem.

Šercer se pri kraju izrade I. izdanja *Medicinske enciklopedije* razbolio, pa je veliki dio poslova Uredništva vodio prof. dr. Mirko Grmek koji je bio uzoran suradnik Šercera. *Medicinska enciklopedija* bila je ubrzo rasprodana, pa se pristupilo uređivanju drugog izdanja koje je od deset svedeno na šest svezaka. Velika zasluga za to izdanje najvećim dijelom pripada Mirku Grmeku.

Dr. Vladimir Dugački napisao je u jednome svojem članku: »*Zaslugom prof. Ante Šercera Medicinska enciklopedija postala je pravi biser našeg medicinskog izdavaštva, djelo kakvim se ne mogu podičiti ni mnogi veći narodi*«. Ovom se prilikom usudujem potvrditi da nije bilo Krleže ne bi vjerojatno bilo ni *Medicinske enciklopedije* Leksikografskog zavoda.

KRLEŽA'S ROLE IN ESTABLISHING THE MEDICAL ENCYCLOPEDIA EDITORIAL BOARD

SUMMARY. Miroslav Krleža started preparing to establish the Lexicographic Institute of the FNRJ in Zagreb as early as 1950. He received great support from prof. dr. Andrija Štampar with whom he used to have contacts on a daily basis in the JAZU, where he had already been a prominent member of the Management Board of the Yugoslav Academy of Arts and Sciences. It was from the Academy that Krleža obtained the preliminary documents of the *Maritime Encyclopedia*, while planning the *General Encyclopedia* and ten specialized encyclopedias himself.

As early as 1952 Krleža suggested that prof. dr. Andrija Štampar be appointed as the editor-in-chief of the *Medical Encyclopedia* since Štampar was involved in the work together with professors Šercer and Perović in the editorial board of the (*First*) *Croatian Encyclopedia*. It was clear that Štampar could not get involved in the project because of his commitments in both the Academy and in the WHO. After several highly esteemed physicians had attempted to organize the *Medical Encyclopedia*, Krleža eventually accepted Štampar's suggestion that Šercer should be appointed as the editor of the *Medical Encyclopedia*. The product of this choice was the great *Medical Encyclopedia*, in which invaluable credit is due to Šercer. Miroslav Krleža kept a vigilant eye on the work of this project's editorial board too, even giving very useful piece of advice.